

Wacław Hojszyk

Biuletyn "Obwód Kaliningradzki. Przegląd faktów, wydarzeń, opinii" w 2001 roku

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 2, 307-310

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wacław Hojszyk

**Biuletyn „Obwód Kaliningradzki.
Przegląd faktów, wydarzeń, opinii” w 2001 roku**

Biuletyn „Obwód Kaliningradzki. Przegląd faktów, wydarzeń, opinii” wydawany jest od 1994 r.¹ przez Towarzystwo Naukowe i Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie. W roku 2001 ukazało się dwanaście numerów czasopisma o łącznej objętości 47 ark. wyd., przeciętnie zatem miesięczny numer liczył 56 stron formatu A5 (3,5 ark. druk.). Biuletyn redaguje zespół w składzie: doc. dr Edmund Wojnowski, mgr Tadeusz Baryła, mgr Wacław Hojszyk.

Podstawę źródłową pisma stanowi prasa kaliningradzka oraz wybrane tytuły prasy moskiewskiej i niemieckiej. Kwerendą i analizą objęto następujące tytuły: prasa rosyjska (kaliningradzka) — „Argumenty i Fakty”, „Dwornik”, „Grażdanin”, „Jantarnyj Karawan”, „Jantarnyj Kraj”, „Kaliningradskaja Iskra”, „Kaliningradskaja Prawda”, „Kaliningradskaja Wiecziorka”, „Kaskad”, „Komsomolskaja Prawda w Kaliningradzie”, „Moskowskij Komsomolec w Kaliningradzie”, „Nowyje Kolosa”, „Strana i Kaliningrad”, „Straż Bałtiki”, „VIP-Kaliningrad” i inne, łącznie dwadzieścia sześć tytułów; prasa niemiecka: „Das Ostpreussenblatt”, „Das Parlament”, „Der Spiegel”, „Die Zeit”, „Deutscher Ostdienst”, „Frankfurter Allgemeine Zeitung”, a także miesięcznik „Osteuropa”.

Zespół redakcyjny analizował zawartość wymienionych tytułów, dokonywał selekcji znajdujących się w nich informacji, uwzględniając ich znaczenie dla zrozumienia istotnych wydarzeń i zjawisk w życiu politycznym, gospodarczym i społecznym Obwodu Kaliningradzkiego oraz jego udział i aktywność w życiu międzynarodowym. Tak wyselekcjonowany materiał, przetłumaczony i opracowany redakcyjnie, stanowił podstawę comiesięcznego biuletynu „Obwód Kaliningradzki. Przegląd faktów, wydarzeń, opinii”. Część badawczego zadania — kwerendę, prace analityczne, tłumaczenia, opracowanie i redakcję opłacano ze środków finansowych Komitetu Badań Naukowych, koszty zaś wydawnicze pokrywał Ośrodek Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie.

Integralną część zadania badawczego stanowi przegląd komputerowych baz informacyjnych, a zwłaszcza Internetu i wykorzystanie zawartych tam informacji i dokumentów dotyczących Obwodu Kaliningradzkiego. To źródło informacji odgrywa coraz większą rolę w opisywaniu obwodu, co zwiększa pracochłonność i koszty realizacji zadania badawczego.

Biuletyn „Obwód Kaliningradzki” jest jedyną w Polsce systematyczną dokumentacją bieżących wydarzeń w Obwodzie Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej i może stanowić podstawę analiz potrzebnych do działań administracji państwowej i samorządowej oraz instytucji i przedsiębiorstw zainteresowanych współpracą transgraniczną i przygraniczną.

Działalność badawcza i publikacje zespołu są pozytywnie oceniane przez Konsulat

¹ Por. S. Ciesielski, *Uwagi na marginesie biuletynu „Obwód Kaliningradzki”*, Komunikaty Mazursko-Warmińskie, 1996, nr 2, ss. 315—319.

Generalny RP w Kaliningradzie, z którym zespół utrzymuje stałe kontakty od ośmiu lat. Tytuły prasowe, będące przedmiotem analizy, a zwłaszcza prasa kaliningradzka, są przekazywane bibliotece Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego i stanowią jedyny tego typu zbiór w kraju. Zespół prowadzi na bieżąco kartotekę zawartości analizowanych czasopism.

W 2001 r. przedmiotem szczególnego zainteresowania zespołu były:

1) wybór byłego dowódcy Floty Bałtyckiej FR admirała Władimira Jegorowa na stanowisko szefa administracji (gubernatora) obwodu oraz wybory deputowanych Dumy Obwodowej 3. kadencji;

2) wzrost aktywności organów Unii Europejskiej w sprawie Obwodu Kaliningradzkiego w związku ze zbliżającym się terminem rozszerzenia Unii Europejskiej o Polskę i Litwę;

3) zmiany w polityce centrum moskiewskiego wobec obwodu i wyznaczenie mu nowej roli w rosyjskiej strategii geopolitycznej.

Wybór W. Jegorowa na stanowisko gubernatora obwodu był nie tylko aktem odsunięcia od władzy Leonida Gorbienki i jego ekipy oraz zakończenia chaosu w polityce regionalnej. Oznaczał przede wszystkim zmianę roli obwodu w rosyjskiej polityce zagranicznej. Władze centralne Federacji Rosyjskiej chcą widzieć obwód w roli „regionu pilotażowego” w stosunkach Rosji z Unią Europejską.

W roku 2001 doszło do ożywienia kontaktów na wszystkich szczeblach Unii Europejskiej i Rosji, począwszy od dwustronnych z poszczególnymi państwami członkowskimi Unii, po spotkania na najwyższym szczeblu — prezydenta W. Putina z przywódcami Unii: Romano Prodi, Goranem Pearsonem, Javierem Solaną, Chrisem Pattenem. Choć tematem tych spotkań były stosunki Rosji z Unią Europejską, to jednak tzw. problem kaliningradzki odgrywał w nich niepoślednią rolę. Zahamowaniem regresu cywilizacyjnego enklawy rosyjskiej nad Bałtykiem jest w równym stopniu zainteresowana tak Unia Europejska, jak i Rosja. Poszukiwaniem rozwiązań dla Obwodu Kaliningradzkiego w związku z rozszerzeniem Unii jest żywo zainteresowana Polska. Może ona odegrać istotną rolę we włączeniu Kaliningradu w sieć unijnych — regionalnych powiązań, które stworzyłyby przesłanki do jego szybkiego rozwoju społeczno-gospodarczego. Stosunki polsko-kaliningradzkie nie mogą być nadal traktowane jako wąsko rozumiana współpraca przygraniczna czy też „robienie korzystnych interesów”, lecz muszą wpisać się zarówno w strategię interesów Polski, jak i Unii Europejskiej, uwzględniając przy tym dalekosieżne aspiracje Rosji w obszarze Bałtyku.

Rosyjska strategia wykorzystania Obwodu Kaliningradzkiego w procesie rozwijania współpracy z Unią Europejską i umacniania swego znaczenia w przestrzeni bałtyckiej znalazła odbicie w Federalnym Celowym Programie *Rozwój Obwodu Kaliningradzkiego w okresie do 2010 roku*. Poświęcono mu ostatni za rok 2001, grudniowy numer biuletynu. Choć zainteresowanie Kaliningradem ze strony Unii Europejskiej i centrum federalnego w Moskwie podnosi znaczenie obwodu jako podmiotu polityki międzynarodowej, co znajduje odbicie w środkach masowego przekazu, to jednak główny przedmiot zainteresowania kaliningradzkiej opinii publicznej stanowią bieżące sprawy związane z funkcjonowaniem gospodarki, rozwiązywaniem problemów społecznych i kulturalnych. Widoczna jest również walka różnych grup interesów o umocnienie swoich wpływów w gospodarce, a także przedłużenie ich na administrację państwową i regionalny organ państwowej władzy ustawodawczej, jakim jest Kaliningradzka Duma Obwodowa. Charakterystyczna jest wzmagająca się krytyka poczyną Władimira Jegorowa jako gubernatora obwodu, a zwłaszcza prowadzonej przez niego polityki personalnej.

Daje o sobie znać tendencja centralistyczna w polityce rządu federalnego wobec Obwodu Kaliningradzkiego, co znalazło wyraz w powołaniu Andrieja Stiepanowa z Sankt-Petersburga na stanowisko zastępcy pełnomocnego przedstawiciela prezydenta Federacji Rosyjskiej w Północno-Zachodnim Okręgu Federalnym ds. Obwodu Kaliningradzkiego oraz utworzeniu i obsadzeniu stanowiska ambasadora pełnomocnego i nadzwyczajnego do spraw międzynarodowych Obwodu Kaliningradzkiego w MSZ Rosji, przy zachowaniu Przedstawicielstwa MSZ w obwodzie.

Zainteresowanie opinii publicznej rolą Kaliningradu w rozwoju stosunków Unia Europejska — Rosja oraz rolą obwodu jako regionu pilotażowego w ich kształtowaniu nie doprowadziło do istotnego wzrostu tendencji separatystycznych w społeczeństwie. Są one w swoisty sposób podtrzymywane przez niewielką Bałtycką Partię Republikańską i okresowo przybierają na sile w związku z dyskusją o roli Kaliningradu w stosunkach z Unią Europejską. Ideologom tej partii nie chodzi o oderwanie obwodu od Rosji, lecz o przekształcenie go w republikę autonomiczną w ramach Federacji Rosyjskiej.

Dla potrzeb polityków zajmujących się problematyką kaliningradzką zespół przetłumaczył *Komunikat Komisji dla Rady Unii Europejskiej. Unia Europejska a Kaliningrad* ze stycznia 2001 r. W oparciu o ten dokument prowadzono w tym roku szereg działań dyplomatycznych i praktycznych, dotyczących Obwodu Kaliningradzkiego. Temu samemu celowi służył przetłumaczony przez zespół artykuł Heinza Timmermanna pt. *Kaliningrad: region pilotażowy dla kształtowania partnerstwa Unii Europejskiej z Rosją* z miesięcznika „Osteuropa”. Problemy Obwodu Kaliningradzkiego były tematem rozmów z pracownikami regionalnej administracji państwowej i samorządowej, w czasie których informowano ich o aktualnych tendencjach w życiu gospodarczym i politycznym rosyjskiej enklawy nad Bałtykiem.

Z inicjatywy zespołu badawczego w Towarzystwie Naukowym i Ośrodku Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego gościli profesorowie Państwowego Uniwersytetu Kaliningradzkiego Giennadij Kretinin i Jurij Kostjaszow. Pierwszy z nich mówił o stanie nauk humanistycznych w Kaliningradzie, drugi dokonał wprowadzenia do dyskusji w czasie promocji książki *Przesiedleńcy opowiadają. Pierwsze lata Obwodu Kaliningradzkiego we wspomnieniach i dokumentach*. Jest to praca zbiorowa młodych historyków kaliningradzkich pod redakcją prof. J. Kostjaszowa, przetłumaczona przez W. Hojszyka i wydana przez Towarzystwo Naukowe im. Wojciecha Kętrzyńskiego ze środków Komitetu Badań Naukowych. Książkę opatrzył obszernym wstępem historycznym inicjator jej wydania w Polsce T. Baryła². W porównaniu do maszynopisu rosyjskiego (książka dotychczas w Rosji nie ukazała się, chociaż opublikowano ją już w Niemczech i Polsce) wydanie polskie wzbogacone zostało o dokumentację archiwalną.

Trwająca od kilku lat współpraca z Fakultetem Historycznym Uniwersytetu Kaliningradzkiego doczeka się w najbliższym czasie formalnej umowy.

Zespół redakcyjny nawiązał też kontakt z nowo powołanym wojewodą warmińsko-mazurskim i marszałkiem sejmiku, przedstawiając swój punkt widzenia na możliwości rozwoju współpracy z Obwodem Kaliningradzkim.

Na koniec należy wspomnieć o publikacjach przewodniczącego zespołu E. Wojnowskiego w znaczący sposób rozszerzających zakres tematyki biuletynu „Obwód Kaliningradzki”. W pracy zbiorowej *Problemy społeczno-gospodarcze na pograniczach* pod redakcją

² Por. recenzję S. Ciesielskiego zamieszczoną w nr. 1/2002 kwartalnika Komunikaty Mazursko-Warmińskie, ss. 112—115.

Zbigniewa Kurcza i Jerzego Tutaja, (Wałbrzych 2001) zamieścił artykuł *Współpraca polsko-kaliningradzka 1955—1999*; w pracy zaś *Grenzen im Ostblok und ihre Überwindung* (hrsg Helga Schultz, Berlin 2001) opublikował *Die Zusammenarbeit an der Grenze zwischen Polen und dem Kaliningrader Gebiet*. Ponadto złożył do „Komunikatów Mazursko-Warmińskich” artykuł *Unia Europejska wobec Obwodu Kaliningradzkiego*.